

WORKSHOP S.O.S | Skip Online Shaming

Het zal je maar gebeuren... beelden waarop je naakt te zien bent gaan online rond. Je hele leven staat op z'n kop. Je bent verdrietig, boos en durft anderen nauwelijks onder ogen te komen. Iedereen heeft z'n mening klaar, veroordeelt jou en zorgt er ook nog eens voor dat de foto verder verspreid wordt. Je herkent het vast; als er naaktbeelden rondgaan ontstaat er een negatief groepsproces en onrust. Het laat zich lastig ombuigen en heeft soms grote gevolgen.

Online shaming, exposing en victim blaming zijn onderdelen van een groeiend probleem. De meeste jongens en meiden die dit overkomt praten er liever niet over en durven vaak geen hulp te vragen. Ze kunnen geïsoleerd raken en worden gevoeliger voor chantage. Rapper Tur-G uit Amsterdam Zuidoost wil hier iets aan doen. Hij snapt heel goed hoe je meegezogen kunt worden in de groepsdynamiek en dat het lastig is om je eigen hart te volgen en andere keuzes te maken. Hij wil dit doorbreken en lanceerde eind 2022 een online campagne 'SOS | Skip Online Shaming'. en wil hierover offline praten met jongeren, in buurthuizen en op school.

We hebben hiervoor een workshop gemaakt om met jongeren het gesprek aan te gaan. In het buurthuis of op school. In de workshop worden jongeren uitgedaagd om verschillende keuzes te onderzoeken en met elkaar in gesprek te gaan. Het doel is om jongeren te leren reflecteren en ze bewust te maken dat hun gedrag altijd effect heeft op andere jongeren. Hun keuzes hierin bepalen of dit een positief of negatief effect heeft. De basis van de workshop is [de serie video's over online shaming](#) die Tur-G maakte.

Boeken

Wil je voor jouw jongeren in het buurthuis of op school een workshop organiseren? Dat kan! Je kunt hiervoor contact opnemen met Laya Leysner, l.leysner@swazoom.nl

Doelgroep

Geschikt voor jongeren van 11-17 jaar.

Tijdsduur

De workshop duurt 90 minuten inclusief een korte pauze.

Tarief

Voor jongerenwerkorganisaties van Samen voor jongeren Amsterdam en scholen, aangesloten bij het project Jongerenwerk in School, geldt een gereduceerd tarief van €250 excl btw per workshop (op dezelfde dag en aaneengesloten gepland). Per dag is een maximum van drie aaneengesloten workshops mogelijk.

Opzet en inhoud

De workshop begint met een airdrop van een fragment van de videoclip. Het lijkt alsof er een nude wordt rondgestuurd... De reacties die dit veroorzaakt, vormen het aanknopingspunt voor de introductie waarin het onderwerp dichtbij de jongeren gebracht wordt.

Het haakt aan bij identiteitsvorming en een positief zelfbeeld; wie ben je en hoe kijk je naar jezelf? Ze bespreken positieve eigenschappen en denken hardop hoe die eigenschap bij hen past (zelfwaarde en zelfliefde). Tur-G vertelt daarin ook open over hoe dat voor hem is. Vanuit die basis worden de video's besproken en komen de thema's sexting, exposing, shaming, groepsdruk en – dynamiek aan de orde; wat gebeurt er en waarom?

De jongeren krijgen verschillende keuzes voorgelegd en worden uitgedaagd om met elkaar in gesprek te gaan. In de interactie blijft reflectie en eigen identiteit centraal staan. Wat past bij jou? Wat voelt goed? Wat heb je nodig om vast te kunnen houden aan jouw eigen keuzes?

Benodigde voorbereiding

- **Inhoudelijk:** als jongerenwerker/straathoekwerker heb je een actieve rol in de workshop. Je richt je op het pedagogische aspect en bent alert op eventuele signalen voor nazorg. Er is nauwelijks inhoudelijke voorbereiding nodig. Tur-G wordt begeleid door Sonny Blijden. Zij draaien de workshop zelfstandig, zo kun je je in het gesprek mengen wanneer je wilt en ontstaat er een luchtige rolverdeling.

Als je inhoudelijk wilt voorbereiden, dan kun je de video's bekijken en de achtergrondinfo lezen (zie pagina 3)

- **Praktisch:** voor de workshop is goede wifi nodig, een beamer, een scherm en geluid. (een smart tv/board kan uiteraard ook). Sonny is het aanspreekpunt in de voorbereidingen. Hij zal contact met je opnemen om afspraken te maken en praktische zaken af te stemmen. Hij zal bijvoorbeeld op de dag van de workshop wat eerder aanwezig willen zijn om e.e.a. klaar te zetten en te testen. Ook is het voor hem fijn om wat meer te weten over de jongeren die verwacht worden (aantal, leeftijd) en of er eventueel wat gespeeld heeft rond sexting of online shaming in de groep.

Kernboodschappen

- Wees jezelf. Dat is goed/mooi/speciaal/bijzonder genoeg. Iedereen is uniek.
- Laat je niet overhalen om iets te doen wat je niet wilt.
- Koester het vertrouwen dat je krijgt; een naaktfoto is voor jou alleen, niet voor anderen.
- De keuzes die je maakt kunnen gevolgen hebben; wees je daarvan bewust.
- Het is niet stoer om iemands vertrouwen of imago te schaden
- Gebeurt er iets waar je het niet mee eens bent? Wees niet bang: kom voor iemand anders op!
- Zit je in de problemen? Blijf er niet mee rondlopen. Je staat niet alleen. Je kunt terecht bij...

Leerdoelen (info voor scholen)

De workshop sluit aan bij het domein Mens en Maatschappij. Het steekt in op het aannemen van een open, verkennende houding ten aanzien van sexting en de mogelijke gevolgen daarvan, het ontwikkelen van inlevingsvermogen, het reflecteren op eigen gedrag en het vormen van een eigen mening. In de workshop:

- staan leerlingen stil bij de mogelijke gevolgen van sexting, exposing en online shaming
- worden leerlingen uitgedaagd te denken in termen van verantwoordelijkheid in plaats van schuld
- leren leerlingen wat victim blaming is
- zich bewust van hun eigen houding t.o.v. victim blaming bij exposing en online shaming
- benoemen leerlingen wat positieve eigenschappen zijn en welke bij hen passen
- onderzoeken leerlingen met elkaar verschillende keuzes en het effect daarvan
- krijgen leerlingen info en tips over wat ze kunnen doen als ze hulp nodig hebben

--- Op de volgende pagina's vind je achtergrondinformatie over sexting en online shaming ---

Workshop SOS | Skip Online Shaming

Achtergrondinfo over sexting, exposing en online shaming

Seksuele ontwikkeling is óók online

Jongeren experimenteren ook online met relaties en seksualiteit. Van flirten via appjes met hartjes en kusjes tot het uitwisselen van naaktfoto's. Daar is op zich niets mis mee. Het past in de pubertijd bij een seksuele ontwikkeling en het verkennen van wensen en grenzen. Maar dat wil niet zeggen dat alle jongeren daar ook naar handelen. Gemiddeld doet 1 op de 20 scholieren in Amsterdam aan sexting (bron: VPN gids obv cijfers 2019 GGD en RIVM).

Wat kunnen de gevolgen van sexting zijn?

Sexting is spannend en leuk, maar brengt risico's met zich mee. Als je de foto eenmaal verzonden hebt, verlies je de regie over wat er verder mee gebeurt. De ontvanger kan besluiten om de foto niet voor zichzelf te houden, maar te delen met anderen of online te zetten. Dan sta je letterlijk en figuurlijk te kijk voor iedereen waarvoor die foto niet bedoeld was.

Veel jongeren kennen die risico's en hebben op school voorbeelden gezien hoe het zou zijn als jouw naaktfoto rond zou gaan. Je krijgt te maken met keiharde oordelen en pestgedrag. Ze hebben voor zichzelf de grens gesteld nooit aan online seks te doen. Maar er zijn veel situaties waarin die grens onder druk komt en toch losgelaten wordt:

- Je bent heel erg verliefd en vertrouwt die ander 100%. Je ziet geen risico.
- Je durft geen 'Nee' te zeggen. Je wilt die persoon niet teleurstellen en/of kwijtraken
- Je hebt al tig keer 'Nee' gezegd, maar de ander blijft pushen
- Die ander dreigt jou of jouw familie iets aan te doen.
- Die ander chanteert je met exposen of shamen als je het niet doet.

Wanneer is er sprake van grensoverschrijding?

Sexting op zichzelf is geen probleem zolang het plaatsvindt binnen een gelijkwaardige relatie en er sprake is van wederzijdse instemming. Dus: zodra er sprake is van een *ongelijke machtsverhouding* of één van de twee *geen toestemming* heeft gegeven, is er sprake van grensoverschrijding. Een paar voorbeelden:

- Iemand onder druk zetten om een naaktfoto of seksfilmpje van zichzelf te maken en te sturen.
- Stiekem een foto van iemand maken of filmen terwijl deze naakt is en/of seks heeft.
- Het doorsturen van een naaktfoto of seksfilmpje dat je ontvangen hebt.

Wanneer is het strafbaar?

Sexting tussen twee jongeren wordt niet gezien als het maken van kinderporno en dus ook niet als strafbaar. Het wordt geaccepteerd als experimenteergedrag. Maar alleen als het gaat om een gelijkwaardige situatie tussen leeftijdsgenoten en als het beeldmateriaal alleen privé wordt gebruikt. Wat wel strafbaar is en waar je voor vervolgd kunt worden is als:

- er sprake is van dwang of chantage
- de een minderjarig is en de ander volwassen
- je een naaktfoto of seksfilmpje van iemand doorstuurt naar anderen
- je iemand ongevraagd een naaktfoto of seksfilmpje van jezelf stuurt of laat zien
- de beelden stiekem gemaakt zijn, dus zonder dat de ander ervan wist
- de beelden gebruikt worden om te pesten of te chanteren (sextortion)
- de beelden gemaakt zijn om er geld mee te verdienen.

Dit valt voor het strafrecht allemaal onder seksueel misbruik. Vaak zijn slachtoffers zich daar niet van bewust. Ze hiervan bewust maken, maakt hen weerbaarder. Het sterkt hen om voor zichzelf op te komen en hun situatie niet te bagatelliseren. Sinds 1 januari 2020 is er een nieuw wetsartikel, 139h Sr, dat erop gericht is om met name daders van exposen te kunnen aanpakken. Voor het stiekem maken van seksueel beeldmateriaal, het in bezit hebben en het openbaar maken van beelden van seksuele aard wanneer je weet dat die openbaarmaking nadelig kan zijn, is strafbaar en kan bestraft worden met maximaal 2 jaar celstraf.

Aangifte doen bij de politie

Als bovenstaande gebeurd is, dan kan er aangifte gedaan worden bij de politie. Je hoeft daarvoor geen slachtoffer te zijn. Iedereen die ervan weet, mag dat doen. Je gaat daarvoor naar een politiebureau bij jou in de buurt. Als je jonger bent dan 16 jaar, is het verstandig om een volwassene mee te nemen naar het bureau. Maar dat is niet verplicht.

Als je aangifte gaat doen, dan is het belangrijk om zoveel mogelijk informatie en bewijsmateriaal te verzamelen en mee te nemen. Op www.internetsporen.nl kun je tips en uitleg vinden over hoe je dat kunt doen. Bewijsmateriaal is bijvoorbeeld:

- Data en (exacte) tijdstippen
- url(s) waar de foto of het filmpje te vinden is en/of screenshots
- Gebruikersnaam/accountnaam van betrokkene(n);
- Prints van chatlogs en mailberichten;
- Bewaarde berichten (sms, whatsapp, direct messages etc.)

Wat gebeurt er bij een aangifte?

Een aangifte is een opdracht aan de politie om een strafrechtelijk onderzoek in te stellen. Met de aangifte richten ze zich op achterhalen van feiten om vast te stellen wat er is gebeurd, wie er betrokken is geweest en op welke manier? De politie stelt dus de strafbare feiten vast en spoort de verdachten op. De politie bepaalt niet wie schuldig is of welke straf daaraan verbonden is. Dat doet de rechter.

In het kort hoe een aangifte gaat:

- Bij de balie van het politiebureau zeg je dat je aangifte wilt doen.
- Een politieagent komt met je praten om te horen wat er precies gebeurt is. Het kan ook zijn dat hiervoor een afspraak op een andere dag met je wordt gemaakt. Het gesprek gebeurt in een ruimte waar verder niemand kan horen wat er gezegd wordt.
- Je bent verplicht om de waarheid te vertellen, maar je bent niet verplicht om alle vragen te beantwoorden. Vind je een vraag lastig of wil je liever geen antwoord geven, dan kun je dat gewoon zeggen.
- Alles wat je vertelt wordt opgeschreven in een proces-verbaal. Als dat klaar is kun je lezen of alles goed is opgeschreven. Als alles klopt en je bent het eens met de inhoud, dan zet je je handtekening.
- Als je een handtekening hebt gezet is de aangifte definitief. Je kunt hem dan niet meer intrekken. Je kunt nog wel aanvullen met nieuwe informatie.
- De politie vraagt om je contactgegevens. Die hebben ze nodig om je op de hoogte te houden.
- Je krijgt altijd een kopie van je aangifte. Dat kan sowieso in het Nederlands, Engels, Duits of Frans. Maar kan ook in een andere taal. Als je dat wilt, kun je om een tolk vragen.

Waar kun je terecht voor hulp en advies als je in de problemen zit?

Het belangrijkste dat je jongeren mee kunt geven is “Blijf er niet in je eentje mee rondlopen. Ook al ben je bang, verdrietig en praat je er liever niet over. Vertel het aan iemand die je vertrouwt. Je beste vriend of vriendin bijvoorbeeld. Dan ben je in ieder geval met z'n tweeën om hulp te vragen. Het is niet jouw schuld. Je staat er niet alleen voor.”

Voor hulp en steun kun je gratis (anoniem) bellen en chatten met:

- www.helpwanted.nl (kan ook helpen met verwijderen beeldmateriaal)
- www.centrumseksueelgeweld.nl / 0800-0188
- www.vraaghetdepolitie.nl (chatten op dinsdag en donderdag)
- www.kindertelefoon.nl / 0800-0432

TIP: Helpwanted.nl is echt een hele fijne website voor jongeren. Er is veel informatie in de vorm van advies; ‘zit je in deze situatie? Dit is wat je kunt doen en/of zeggen’. Tekst, filmpjes, quiz, mogelijkheid om anoniem te chatten. En ze hebben, als enige in Nederland, de status van Trusted Flagger bij Instagram, Facebook, YouTube en Twitter. Gaat er op een van deze platformen beeldmateriaal rond dan kunnen zij melding maken en zorgen voor snelle verwijdering.

Wat is victim blaming?

Victim blaming betekent letterlijk het slachtoffer de schuld geven. Vaak doe je dat zonder dat je het doorhebt. In een reactie op wat je hoort, probeer je te verklaren hoe zoiets vreselijks heeft kunnen gebeuren en je koppelt er dan vaak een oplossing aan hoe dat voorkomen had kunnen worden. Daar zit vaak een beschuldigende ondertoon in. Bijvoorbeeld:

- Waarom heb je niet gewoon nee gezegd?
- Waarom heb je die foto dan ook gestuurd?!

- Hoe kún je dat nou doen? Je weet toch wat het risico is?
- Je bent ook veel te goed van vertrouwen.
- Je moet ook voorzichtiger zijn met je profielfoto's. Daarmee lok je het ook uit.

Wat kan het gevolg van victim blaming zijn?

Allereerst zorgt het ervoor dat slachtoffers de schuld (nog meer) bij zichzelf leggen en zich dat aantrekken en voelen dat ze het hadden kunnen voorkomen. Dat is onterecht en kan ernstige gevolgen hebben. Veel meisjes en jongens die in deze situatie terecht (dreigen te) komen, durven er niet over te praten en durven geen hulp te vragen. Dat maakt de situatie vaak nog erger. Ze raken geïsoleerd en zijn daardoor bovendien chantabel. De gevolgen kunnen groot zijn. Het kan leiden tot sociaal isolement, angsten en depressie en seksueel misbruik. Soms zelfs tot zelfdoding.

Victim blaming heeft ook een ander gevolg. Het bepaalt hoe omstanders over slachtoffers denken en dat vertaalt zich in gedrag. Slachtoffers krijgen weinig steun. Ze krijgen vooral te maken met keiharde oordelen en een negatief groepsproces. Verspreiders en exposers worden nauwelijks aangesproken en verantwoordelijk gehouden voor hun grensoverschrijdende gedrag.

Pas op met de boodschap 'Doe het gewoon niet!'

Het is begrijpelijk dat je jongeren wilt behoeden voor de nare gevolgen door ze de boodschap mee te geven: doe het niet! Maar dat is niet effectief en er zit bovendien een verborgen boodschap in: "Je bent dom als je het doet. Je was gewaarschuwd en je had beter moeten weten". Dat heeft een averechts effect. Het:

- verhoogt de drempel om hulp te vragen wanneer problemen dreigen (schaamte en schuldgevoel)
- zorgt ervoor dat diegenen die exposen, shamen en verder verspreiden zich niet verantwoordelijk voelen (want 'die ander heeft het toch zelf gedaan en had beter moeten weten')

Natuurlijk moet je jongeren wél bewust maken van de risico's en het gesprek aangaan. De beste basis voor weerbaarheid is dat je ze helpt om (te oefenen met) kritisch na te denken over hun eigen grenzen en ze het gevoel geven dat ze altijd bij je terecht kunnen. Grijp actualiteiten aan om het gesprek te voeren en daag ze met open vragen uit tot nadenken:

- Wat vind je ervan?
- Hoe weet je of iemand wel echt te vertrouwen is?
- In wat voor situatie kunnen anderen je onder druk zetten?
- Wat zou er kunnen gebeuren?
- Wat zou jij doen?